

Vážení čtenáři,

po štědrovečerní nadílce (kdo nedostal alespoň jedinou knihu, toho si nejbližší povážlivě neváží), přešel i čas novoročních předsevzetí. Ta letošní, věřte nebo ne, jsou povážlivě krajní až mezní. Jak jsem alespoň zjistil v soukromém šetření mezi známými a příbuznými. Převládají předsevzetí splnitelná, příkladem může být to mé: Ani letos nezačnu s kouřením! Hned za nimi se umístila předsevzetí mobilizující, tedy typu: Budu odváznější!, nebo: Nenechám se tak snadno ukecat!, případně: Víc chci používat vlastní hlavu! (Vesměs jde o náměty členů naší saunové party.) Teprve na třetím místě si aktuálně stojí záměry nemírné proměny životního stylu, kupř.: Nepiju, omezím i sladké! (diabetička z rodiny). Překvapila absence nápadů týkajících se sportování. Vysvětluji si to tím, že v mém okolí více či méně oddechově sportuje prakticky každý. Nejvíce mne ovšem potěšilo předsevzetí dcery známých: Budu letos číst také knihy! Chvilí na to však už opět rejdlá prstem po kapesní obrazovce. A tak nevím, zda mi tím nenaznačila, že bude mít záhy narozeniny. Těším se proto s některými z vás na setkání v knihkupectví. Osobně chodím nejraději v Brně do pasáže k Michalu Ženíškovi.

Čtenářské zážitky letos nejen nad Literkou přeje Libor Kalina

FRANTIŠEK KOŽÍK

*Po hvězdě, jež se první objeví
zdravím ty drahé, kteří odešli mi...*

*A tiše, ústy prokřehlými
zpívám zpěv věčné oblevy.*

Tou druhou hvězdou zdravím lásky.

*I když vzplály jen šťastnou chvílí,
můj život touze zasvětily.*

Mám po nich v duši vděčné vrásky.

*A třetí z hvězd? Ať záře její
pohladí jako dlaní jemnou*

ty, kdo jdou dosud věrně se mnou.

Dokud mi hvězdy vycházejí.

Digitalizace rukopisů pokračuje

Rok co rok realizuje Památník písemnictví na Moravě jeden projekt v rámci dotačního programu VISK 6, jehož poskytovatelem je Ministerstvo kultury ČR. V roce 2018 jsme z prostředků tohoto programu získali částku ve výši 105 000 Kč, která byla použita na digitalizaci čtyř středověkých a jednoho raně novověkého rukopisu. Kritérium výběru bylo v případě středověkých rukopisů jednoznačně chronologické – pokračovali jsme v digitalizaci rukopisů ze 14. století, jichž zbývá takto zpracovat již jen 10 svazků. Dva z vybraných rukopisů pocházejí z cisterciáckého prostředí, v obou případech se jedná o liturgické knihy bohemikálního původu, přičemž R 591 *Diurnale breviarii Cisterciensis* bylo používáno ve starobrněnském klášteře (ve 2. pol. 14. stol.) a R 598 *Breviarium Cisterciense Heidenrici* pochází z okruhu kláštera sedleckého – datován je do roku 1308 a vznikl tedy přibližně ve stejné době jako oba dnes rajhradské rukopisy „rejčkovské“. Třetí vybraná kniha R 348 obsahuje opis dvou děl od opata svatomichalského kláštera Smaragda (†830): *Vita B. Mariae Virg. a Commentaria in Regulam S. Benedicti*. Poslední středověký rukopis loňského souboru je opis známého hagiografického souboru od Jacoba de Voragine *Legenda aurea*, doplněný o sbírku kázání *Sermones ad clerum*. Soubor středověkých rukopisů pak ve výběru doplnil jeden rukopis novověký – R 356 *Epitome Chronolog. Genealogico-Historica* z r. 1771 obsahující historicko genealogický přehled světových církevních i světských dějin a genealogie panovnických rodů. Na 846 stranách dílo obsahuje několik set velmi osobitých perokresebných miniatur (zejm. portréty panovníků a papežů, ale také třeba nákresy mincí, alegorické či heraldické výjevy apod.) a šestnáct malovaných a kolorovaných map. Podle provenienční poznámky se rukopis dostal do Rajhradu z pozůstalosti Ignáce Becka, probošta kolegiátní kapituly v dolnorakouském Eisgarnu (proboštem byl v letech 1855–1872). Místo vzniku rukopisu je popsáno výrazem „In Tabellis Marianis“, odkazujícím na poutní místo Maria Taferl, ležící na hranicích Horního a Dolního Rakouska. Autor sám sebe označil pouze zkratkou I. N. M. K., za níž se skrývá kněz Jan Nepomuk Matyáš Klassing, působící v Maria Taferl mezi lety 1762–1786. Ke své práci mohl již využívat bohatou knihovnu, která na sklonku 18. století obsahovala mimo jiné také přes 380 svazků historiografické a geografické literatury, jak uvádí její nedávno vzniknuvší katalog. Navzdory době svého vzniku se jedná o veskrze předosvícenské dílo žánru „historia universalis“, která má ambici podat obraz světových dějin od stvoření přes biblické, starověké a středověké období až po autorovu současnost. V textu se tak stírají rozdíly mezi teologií a historiografií a hlavní pracovní metodou se stává kompilace. Přesto se však jedná začasť o pozoruhodná díla a díky nebyvalému množství obrazového materiálu je tomu tak i v případě právě zpřístupněného rajhradského Klassingova rukopisu. Všechny uvedené rukopisy si zájemci mohou prohlédnout na portálu www.manuscriptorium.com. Na webových stránkách Knihovny Muzea Brněnska lze nalézt odkazový rámeček (tzv. widget), fungující jako trvalý selekční dotaz, jehož prostřednictvím se v digitální knihovně Manuscriptoria zobrazí veškeré zde zveřejněné rajhradské rukopisy.

3 otázky pro Jaro (slava) Vokuše

Vaše koláže, námětově vycházející z československé vlajky, jsou součástí výstavy Vlajky vlajte!, reflektující v Památníku století republiky. Jaký máte obecně vztah ke státním symbolům?

Jistěže kladný, což ostatně dokládají mé pokusy upozornit na fakt, že zhmotnit vlastenectví je dnes stejným problémem, jako tomu bylo kdykoli v minulosti. Češi, ale i Slováci zkrátka potřebují tlak, nějakou formu ohrožení, aby si trochu a na chvíli vážili svého jazyka, národa, svých osobností. Bez toho se namísto Gabčíka nebo Jánošíka ztotožňujeme nejčastěji s Járou Cimrmanem, naším Donem Quijotem.

Žijete na Slovensku, ale jste stále ještě...

Moravák rodem, Čech místem narození, Blavák trvalým bydlištěm.

Proč jste si zvolil právě téma československé, respektive české státní vlajky?

Ne všichni Slováci se vyrovnali s tím, že jedné z nástupnických zemí zůstala vlajka ČSR. Osobně mne to netrápí, jen mne napadlo, že by se jejím prostřednictvím, tedy v určité nadsázce a výtvarné zkratce daly vyjádřit absurdity, které ve spojení se státností, politikou, národovectvím, různými fobiemi, módami a -ismy stále prožíváme. Což mi nebrání, abych se na své Čechy zpoza hranice nemohl dívat s nadhledem. Naopak, je to mé veřejné přiznání, že jsem Čechoslovák, že mi i po letech nejsou Čechy ani Češi vzdálení, natož lhostejní.

Jaro Vokůš (1959) učitel a výtvarník žije a působí od roku 1990 v Bratislavě.

Exlibris Jaroslava Dobrovolského

Do sbírek Památníku písemnictví na Moravě patří také více než tisíc knižních značek. Osm z nich nese podpis a osobitý styl malíře a výtvarníka Jaroslava Dobrovolského (1895–1940). Kromě zmíněných exlibris zahrnuje knihovní sbírkový fond také několik svazků veršů Petra Bezruče s knižními ilustracemi téhož autora. Jeho tvorbu reprezentuje nesčetné množství drobné grafiky, ilustrací a knižních značek. Byl učitelem kreslení, angažoval se však také politicky, v Hodoníně působil jako starosta města. V rámci svého uměleckého

snažení se vypracoval k mistrovství zejména v technice dřevorytu, linorytu a leptu, za což dokonce získal několik mezinárodních ocenění v USA, Austrálii a Belgii. Ceněné jsou rovněž jeho akvarely z Dalmácie, mnohé pastely a oleje. Za 2. světové války se zapojil do odboje a v září 1940 byl zatčen, později odsouzen a internován v koncentračním táboře Mauthausen. Jeho zajímavému a různorodému dílu se bude věnovat tento rok Galerie výtvarného umění v Hodoníně, která v září představí grafiky, ilustrace a exlibris Jaroslava Dobrovolského současnému publiku. (mš)

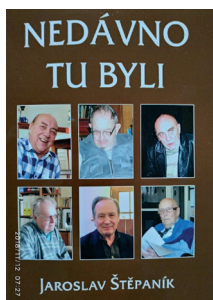
Dětská tvorba Heleny Zmatlíkové

Málokdo z dospělých si nevybaví tvorbu kreslířky a ilustrátorky Heleny Zmatlíkové (1923–2005). Ať už to byly knihy jako *Martínková čítanka*, *Dvě klubíčka pohádek*, *Děti z Bullerbynu*, *Anička malířka*, *Anička a básnička*, *Honzíkova cesta*, *O letadélku Káněti* nebo pro nejmenší *Co ta očka vidí*, *O jabloňce*, *O Palečkovi*. Helena Zmatlíková byla velmi plodná autorka, patřila mezi desítku nejžádanějších tuzemských ilustrátorů 20. století. Její tvorba byla rozsáhlá, zahrnovala také ilustrace knih pro dospělé čtenáře (*Malý princ*, *Ukradený měsíc*, *Městečko na dlani*). Dnes se stará

o výtvarný odkaz její syn, vydává knihy s jejími ilustracemi v nakladatelství Artur. Již vyšly ve více než dvou desítkách jazyků, oblibě se těší třeba i v Japonsku. H. Zmatlíková realizovala výstavy doma i v zahraničí a za svou výtvarnou práci získala řadu ocenění. Její kresby se objevily také na poštovních známkách, v animované tvorbě večerníčků (např. *Domeček u tří koťátek*). Zalistujme si opět v těchto krásně ilustrovaných publikacích nebo je znovu předčítejme svým dětem, vrátíme se tak do báječných časů milých příběhů a pohádek... (mš)

Byli v Brně a stále jsou

Knížka o rozsahu 178 stran běžného formátu nabízí 32 portrétů osobností, rodáků a příchozích, kterým se Brno stalo bydlíštěm i srdeční záležitostí. Byli patrioty, každý z nich se stal součástí historie města. Většina se narodila ve dvacátých letech minulého století, v šedesátých letech byli všeobecně známí, měli za sebou kus díla, u mnohých jejich práce a tvorba kulminovaly. Do života všech různým způsobem zasáhly události roku 1968 a následné období normalizace.

Portréty se opírají o rozhovory uveřejňované v letech 2003 až 2009 v Literární příloze časopisu KAM. Publicista Jaroslav Štěpáník se s každou z osobností vícekrát setkal, jejich slova zachycoval na zvukový záznam. Přepis rozhovorů před zveřejněním autorizoval. Knižní vydání je stylisticky upraveno, opatřeno věcnými informacemi a chronologickými daty, případně doplněno postřehy či glosami. Třicet dva osobností, především z okruhu kultury a umění, ale i z jiných oblastí, vypráví o tom, co považovali ve svém životě za klíčové a podstatné. „Těch 32 je jen částí z významných osobností jedné generace,“ připomíná autor a píše: „Už mezi námi nejsou. Všech si vážím, s některými jsem se osobně sblížil, s několika spřátelil a chybí mi.“ Třiatřicátý díl patří Mileně Flodrové, historičce a znalkyni kulturního Brna. Její úvodní slovo je rovněž převzato z někdejšího rozhovoru v KAMu. (I)

Krocení literární múzy

S novým rokem nastává čas přivolat literární múzy, a proto Památník opět připravil putovní semináře tvůrčího psaní. Ojedinelý doprovodný program literární soutěže Skrytá paměť Moravy, jejíž 13. ročník nese téma „Voda má, voda má...“, se od 7. ledna do 31. března uskuteční ve spolupráci se školami, knihovnami a muzei ve všech moravských krajích. Během hodinového setkání se účastníci seznámí s vybranými technikami tvůrčího literárního psaní – od hledání k nalezení inspirace až po krátké texty, které mohou dále rozvíjet samostatně.

Zájemci se mohou přihlásit sami či prostřednictvím svých pedagogů na e-mailu: pamet@muzeumbrnenska.cz. Bližší informace o soutěži a Krocení literární múzy jsou dostupné na www.muzeumbrnenska.cz a facebooku Skrytá paměť Moravy.

Přehled termínů a míst konání Krocení literární múzy 2019

Leden:

17. 1. – Olomouc, Vlastivědné muzeum Olomouc; 24. 1. – Znojmo, Dům umění Jihomoravského muzea ve Znojmě; 29. 1. – Vsetín, Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Únor:

4. 2. – Třebíč, Městská knihovna v Třebíči; 12. 2. – Ostrava, Ostravské muzeum; 13. 2. – Nový Jičín, Muzeum Novojičínska; 18. 2. – Jihlava, Městská knihovna Jihlava; 19. 2. – Žďár nad Sázavou, Knihovna Matěje Josefa Sychry; 21. 2. – Zlín, Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť

Březen:

4. 3. – Šumperk, Vlastivědné muzeum v Šumperku

(ap)

Z chystaných výstav a akcí

Jarní prázdniny budou v Památníku patřit příměstskému táboru **Mladí badatelé**. Táborníci se zde vydají do minulosti po stopách písma proti vlnám tisků především za herbáři a zažloutlými přírodovědnými stránkami. Na děti čekají tvořivé hry, inspirativní překvapení a mnoho dalších nevšedních zážitků v jedinečném prostředí historického benediktinského kláštera. Pětidenní zaměstnání pro školáky od 6 do 13 let je v termínu 11. – 15. února pořádáno ve spolupráci s SVČ Lužánky.

Brána moudrosti otevřená je název projektu dotovaného z ministerského programu na podporu výzkumu národní a kulturní identity. Podtitul Barokní kulturní dědictví klášterů Broumov a Rajhrad: ochrana, restaurování, prezentace (2016–2020) napovídá, co lze očekávat od stejnojmenné výstavy s vernisáží připravovanou na 11. dubna.

Výstava **Skácelové – ke kořenům** pak od 17. dubna nabídne nahlédnutí do životních a uměleckých osudů Emila Skácela, který úspěšně rozvíjel svůj mnohostranný výtvarný i literární talent. Navíc jeho poctivý díl předal také svým synům, tedy malíři Petrovi a básníku Janovi.

Májový větřík otevře 10. května v Památníku výstavu **Kašpárkův svět pohádek**, která zejména základní a mateřskou školou povinné návštěvníky, ale i nás dospělé, utvrdí v přesvědčení, že pohádky, i ty nové, stále musejí mít šťastný konec. Jinak by totiž nebyly pohádkami.

Od rydla k počítači. Exlibris ze sbírky manželů Haimannových (15. 5. – 8. 9. 2019).

Hledáme

Pro sbírku Památníku písemnictví na Moravě pátráme po kulturně politickém měsíčníku **Červený květ**, vycházel v letech 1956–1969 v Ostravě, jde nám o ročníky 1956 a 1963–1969.

List pro literární politiku **Index**, vycházel v Brně 1929–1939 a 1968–1969. Hledáme ročník – čísla: 1933–9,10; 1934–12; 1935–1939 – všechna; 1968–7; 1969–7,10.

Společenská revue **Salon** vycházela jako měsíčník v letech 1922–43. Hledáme ročníky 1–5; r. 7 – č. 1, 2, 4–10; r. 8 – č. 5, 6 a 11; r. 9 – č. 5, 6, 10–12; r. 10 – č. 2, 3, 7, 11, 12; ročníky 11–22.

Rovněž pátráme po dokumentech (korespondence, vzpomínky, fotografie, osobní předměty) spjatých s básníkem **Janem Skácelem**.

Knihovnu Muzea Brněnska a sbírku Památníku písemnictví na Moravě, vedenou v Centrální evidenci MK ČR (CES ev. č. PPM/006-05-31/3500006), rádi obohatíme o raritní a autory signované tisky, literární dokumenty, fotografie, ex-libris, knižní ilustrace, rukopisy a korespondenci autorů Moravy.